

Zajszabályozás az építőiparban

A túlzott munkahelyi zaj visszafordíthatatlan halláskárosodást vagy munkabalesetet okozhat, sőt egyéb egészségügyi problémák kialakulását is elősegítheti. Az alábbi ténylap a helyszíni munka megkezdése előtti, illetve közbeni építőipari zajszabályozásba nyújt betekintést.

Az építőiparban előforduló zaj

Az építőiparban rengeteg a nagy zajjal járó munka. A munkavállalók ennek megfelelően nemcsak a saját munkájukból eredő zaj hatásának vannak kitéve, de az építkezésen végzett egyéb feladatok okozta környezeti vagy háttéri zaj hatásának is. Az építőiparban előforduló zaj fő forrásai:

- ütőszerszámok (pl. betontörők);
- robbanóanyagok használata (robbantómunka, töltetek, patronok);
- pneumatikus meghajtású berendezések;
- belső égésű motorok.

A helyszíni munka megkezdése előtti zajszabályozás

Tervezze meg a zajszabályozást:

- a tervezési stádiumban tervezze úgy a munkát, hogy a zajos folyamatok kimaradjanak, vagy minimálisra csökkenjenek;
- a szervezési stádiumban tervezze meg előre az építkezés helyszínének elrendezését/irányítását, és a kockázatok szabályozását;
- a szerződéskötési stádiumban győződjön meg arról, hogy valamennyi vállalkozó eleget tesz-e a törvényes előírásoknak;
- az építési stádiumban mérje fel a veszélyeket, gondoskodjon kiküszöbölésükről vagy megfelelő szabályozásukról, és vizsgálja felül a felmérést.

A helyszíni munka megkezdése előtti teendők:

- az építkezésen használt gépek és berendezések beszerzésekor (megvásárlásakor vagy béreltekor) is tartsa szem előtt az alacsony zajszint fontosságát;
- gondoskodjon arról, hogy a zajszintszabályozással kapcsolatos (legalább a nemzeti szintű törvények előírásainak megfelelő) elvárásokat a pályázati specifikációk is magukban foglalják;
- a munkafolyamat megfelelő megtervezésével igyekezzen minimálisra csökkenteni a zaj munkavállalókra gyakorolt hatását;
- vezessen be zajszabályozó programot (pl. tervezés, képzés, a helyszín felmérése, előkészítése, elrendezése és karbantartása útján).

Vonatkozó jogi szabályozás

- A Tanács 1989. június 12-i 89/391/EGK irányelve a munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetéséről;
- Az Európai Parlament és a Tanács 2003. február 6-i 2003/10/EK irányelve a munkavállalók fizikai tényezők (zaj) okozta veszélyekkel szembeni expozíciójával kapcsolatos alapvető biztonsági és egészségügyi követelményekről;
- A Tanács 1989. november 30-i 89/656/EGK irányelve a munkavállalók által a munkahelyen használt egyéni védőeszközök alkalmazására vonatkozó alapvető biztonsági és egészségvédelmi követelményekről.

Az irányelvek a biztonság és egészségvédelem terén támasztott minimális követelményeket határozzák meg. Előfordulhat, hogy a nemzeti szintű szabályozás előírásai szigorúbbak, éppen ezért fontos, hogy intézkedéseit minden esetben egyeztesse az illetékes helyi hatóságokkal. A témakörben néhány egyéb irányelv is vonatkozó információval szolgálhat (!). Bizonyos kérdésekre (pl. a zajkibocsátás mérésére vonatkozóan) harmonizált szabványok is léteznek.

Helyszíni zajszabályozás

A helyszíni munka megkezdését követően a zaj – alábbi négy lépésből álló – aktív szabályozására van szükség:

- **Felmérés** – a zajjal kapcsolatos kockázatok szakértői felmérése.
- **Kiküszöbölés** – a zajforrás eltávolítása.
- **Szabályozás** – az expozíció megelőzését elősegítő intézkedések megtétele, amin belül az egyéni hallásvédő eszközök alkalmazása minden esetben végső megoldás kell, hogy legyen.
- **Felülvizsgálat** – a munka esetleges változásainak folyamatos ellenőrzése; a felmérés és a szabályozás ennek megfelelő módosítása.

Felmérés

A zaj munkavállalókra gyakorolt hatásának értékelésekor minden esetben különös tekintettel kell lenni az alábbiakra:

- A munkavállalók és expozíciójuk, ezen belül:
 - az expozíció szintje, típusa és időtartama (az ütődési, ütközési és lökési zajt is beleértve), illetve annak megemlítése, hogy az adott munkavállaló veszélyeztetettség szempontjából különös figyelmet igényel-e;
 - ahol erre lehetőség van, a zaj és a vibráció, illetve a zaj és a munkavégzéssel kapcsolatos ototoxikus (esetleges fülkárosodást okozó) anyagok egymásra gyakorolt hatása, illetve, hogy ez milyen mértékben befolyásolja a munkavállalók egészségét és biztonságát;
 - a figyelmeztető vagy vészjelzéseket nem halló munkavállalók biztonságát és egészségét fenyegető veszélyek;
 - a munkaidőn túli zajexpozíció, amennyiben az a munkáltató felelőssége alá tartozik.
- Műszaki ismeretek és információ, többek között:
 - a munkavégzés során használt eszközök és berendezések gyártója által a zajkibocsátásra vonatkozóan biztosított tájékoztatás;
 - a zajkibocsátás csökkentése érdekében tervezett, alternatív munkaeszközök létezése;
 - az egészségügyi ellenőrzés során megállapított, vonatkozó adatok;
 - megfelelő hallásvédő eszközök elérhetősége.

A zaj kiküszöbölése

Ahol erre lehetőség van, mindenképpen ki kell küszöbölni a zajkibocsátást. Ez bizonyos esetekben az építési vagy a munkamódszer megváltoztatásával érhető el. Ahol kiküszöbölés nem lehetséges, a zaj megfelelő szabályozására van szükség.

Szabályozás

A munkavállalók zajjal szembeni védelme három – műszaki és szervezési intézkedéseket alkalmazó – lépésben valósítható meg:

(!) Például az Európai Parlament és a Tanács 1998. június 22-i 98/37/EK irányelve a tagállamok gépekkel kapcsolatos jogszabályainak megközelítéséről.

- a zaj forrásnál történő szabályozása;
- a munkaszervezésre is kiterjedő kollektív intézkedések;
- egyéni hallásvédő eszközök.

A zaj forrásnál történő szabályozása

A vonatkozó szabályozó intézkedések az alábbiakra terjednek ki:

- alacsonyabb zajkibocsátással működő gép használata;
- a fém-fém összeütődés elkerülése;
- zajcsillapítás vagy a rezgő részek szigetelése;
- zajfogó berendezések elhelyezése;
- megelőző karbantartás végrehajtása: az alkatrészek elhasználódásával párhuzamosan a zajszint is változhat.

Kollektív szabályozó intézkedések

A zajexpozíció általános csökkentése a fent leírt lépéseken túli egyéb intézkedésekkel is biztosítható. Az olyan építkezéseken, ahol egyszerre több vállalkozó dolgozik, elengedhetetlen a munkáltatók közötti kapcsolat és együttműködés. A vonatkozó kollektív intézkedések az alábbiakra terjednek ki:

- a zajos folyamatok megfelelő elszigetelése és a zajos területekre való belépés megtiltása;
- a levegőben terjedő zaj útvonalának zajzáró vagy zajvédő eszközökkel történő elzárása;
- a visszavert hang hatását csökkentő hangelnyelő anyagok használata;
- a talajban terjedő zaj és rezgés rugalmas ágyazás útján történő szabályozása;
- a zajos területeken töltött idő megfelelő munkaszervezéssel való korlátozása;
- a zajos munkák olyan időpontokra való ütemezése, amikor a lehető legkevesebb dolgozó van kitéve a zaj hatásának;
- a zajexpozíciót szabályozó munkabeosztás megvalósítása.

Egyéni hallásvédő eszközök

Fontos, hogy az egyéni hallásvédő eszközt minden esetben csak végső megoldásként alkalmazza. Ahol mégis alkalmazzák:

- használatát kötelezővé kell tenni;
- a munka típusának és a zajszintnek megfelelő, és más védőeszközökkel együtt használható kell, hogy legyen;
- fontos, hogy többféle hallásvédő eszköz álljon a munkavállalók rendelkezésére, hogy kiválaszthassák a számukra legkényelmesebbet;

- minden esetben biztosítani kell a hallásvédő eszközök használatával és kezelésével kapcsolatos képzést.

A munkavállalók bevonása

Az építkezésen dolgozó munkavállalók gyakran pontosan ismerik a zajjal kapcsolatos problémákat és azok lehetséges megoldásait. Éppen ezért rendkívül fontos, hogy az értékelési folyamatban és a szabályozó intézkedések megvalósításáról folytatott vitában a munkavállalók és képviselőik is részt vegyenek.

Felülvizsgálat

Az építkezéseken végzett munka gyakran változik. Fontos tehát, hogy folyamatosan gondoskodjunk a kockázatfelmérés rendszeres felülvizsgálatáról és a szabályozó intézkedések ennek megfelelő módosításáról.

Képzés

A képzés a zajszabályozás fontos része. A képzést igénylő személyek közé sorolhatók például:

- a zajértékelést végző személyek;
- a pályázati dokumentáció összeállítói annak biztosítása érdekében, hogy a vállalkozók minden esetben betartsák a zajszabályozással kapcsolatos előírásokat;
- a munkavezetők annak biztosítása érdekében, hogy minden esetben teljesíteni tudják a szabályozással és az adatnyilvántartással kapcsolatos kötelezettségeiket;
- azok a munkavállalók, akiknek tudniuk kell, hogy hogyan és miért van szükség a zajexpozíciót minimalizáló munkaeszközök és szabályozó intézkedések alkalmazására.

A képzésnek amennyire csak lehet, specifikusnak kell lennie. Az építőiparban dolgozók gyakran több különböző munkához is értenek, és számos eltérő eszközt és szerszámot használnak. Fontos, hogy valamennyi eszközre vonatkozóan tisztában legyenek a zajexpozíció minimalizálásának módjával. Ezen belül is különös figyelmet kell fordítani az új munkavállalókra.

Egészségügyi ellenőrzés és megfigyelés

A megfelelő egészségügyi ellenőrzés a munkavállalók alapvető joga^(*). Egészségügyi ellenőrzés – például audiometrikus tesztelés – esetén a személyes egészségügyi adatok nyilvántartásával és a munkavállaló tájékoztatásával kapcsolatos követelményeket is szem előtt kell tartani. Fontos, hogy az ellenőrzési folyamat során nyert információt a kockázatfelmérés és a szabályozó intézkedések felülvizsgálata során is figyelembe vegyüek.

További információ

Ez a tényleg a Munkahelyi biztonság és egészségvédelem európai hete - 2004 programja keretében, annak alátámasztásaként készült. A Ténylapok sorozat egyéb kiadványai és az építőiparral kapcsolatos további tájékoztatás az alábbi címen érhető el: <http://ew2004.osha.eu.int>. Az említett forrás folyamatos frissítés és fejlesztés alatt áll. Az EU biztonsági és egészségvédelmi szabályozásával kapcsolatos információt az alábbi címen talál: <http://europe.osha.eu.int/legislation/>

(*) A 89/391/EGK keretirányelv és a 2003/10/EK „zaj” irányelv kontextusán belül kidolgozott nemzeti jogszabályoknak megfelelően.